N°. 39. Donderdag 28 September 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

EEN VERZOEK.

Eene Indische onderwijzeres, die tijdens haar verlof hier te lande voor de hoofdacte heeft gestudeerd, werd door een ongelukkigen samenloop van omstandigheden dit jaar voor het examen afgewezen. Zij zoude gaarne het volgend jaar nogmaals het examen afleggen, maar kan daartoe geen verlenging van verlof bekomen. Zoodat zij - om haar doel te bereiken - een verlof buiten bezwaar van den lande zal moeten aanvragen. Haar ontbreken daartoe de middelen, doch zij kan van een solide inrichting het benoodigde geld leenen, mits zij een soliden borg kan stellen. Waar zij hier te lande geen bekenden heeft, tot wie zij zich daartoe kan wenden, heeft zij, als lid van de Vereeniging „Oost en West", de bemiddeling van het Bestuur gevraagd om een helper(ster) in den nood te vinden.

Is ook een der leden van de Vereeniging genegen hier de behulpzame hand te bieden, door zich als borg beschikbaar te willen stellen?

De benoodigde som is f 2000.-, terwijl de leening gedekt wordt door een levensverzekering.

Namens het Dagelijksch Bestuur,
DE SECRETARIS.

Het Indisch Comité van den Vrijzinnig-Democratischen Bond.

Door het Hoofdbestuur van den Vrijzinnig-Democratischen Bond is een Comité gevormd van eenige leden, die Indië uit ervaring kennen en in het bijzonder de nieuwere stroomingen in het maatschappelijk en politiek leven in Indië in de laatste jaren hebben medegemaakt.

Dit Comité heeft ten doel:

a. de Kamerfractie voor te lichten in zake koloniale vraagstukken;
b. de aanraking met de partijgenooten in Indië te versterken;
c. een krachtige propaganda in Indië te voeren voor de beginselen van den Bond.

Hierdoor hoopt men de beschikking te hebben over een orgaan, dat zich uitsluitend met de koloniale politiek zal bezig houden, opdat deze stelselmatig en georganiseerd kan worden gevoerd.

Op de Algemeene Vergadering, die den 7 a.s. te Utrecht zal worden gehouden, zal het Koloniaal program van actie worden besproken en een nadere beginselverklaring worden afgelegd in zake:

a. de ontwikkeling van de geheele koloniale bevolking;
b. de ontwikkelingsgang van den bestuursvorm met zelfbestuur der Kolonie als einddoel;
c. de verdediging van Indië met medewerking van de ingezetenen.

Het Bestuur van het Comité bestaat uit vijf leden met den heer A. F a u b e l, oud Kolonel-Hoofd-Intendant N.-I. L., als Voorzitter en den heer J. J. H a z e w i n k e l, oud Directeur suikerproefstation, als Secretaris.

Bericht.

Met beleefde verwijzing naar het verslag van de *West-Indische Commissie* van de Vereeniging *Oost en West*, wordt hiermede onder de aandacht van de lezers gebracht, dat voorwerpen van kunstnijverheid en huisvlijt uit onze *West-Indische Koloniën* te bestellen zijn door tusschenkomst van de dames:

mevrouw *G. F. J. van Aalst-Koopman*, Laan van Meerdervoort 279, Den Haag, en

mevrouw *L. Romeijn-Tückermann*, Statenlaan 6, Den Haag, die gaarne bereid zijn tot het geven van de noodige inlichtingen of het zenden van monsters.

Commissie voor West-Indië van de Vereeniging „Oost en West".

Aan het verslag van de laats[illegible] verg[illegible]ig van bovengenoemde commissie ontle[illegible] navolgende:

De vergadering werd bijgewoon[illegible] den voorzitter der Vereeniging „*Oost en We*[illegible]n heer *C. R. Bakhuizen van den Brink.*

Aanwezig waren de leden: *J.* [illegible] *van Aalst*, voorzitter, *Gravin P. van Heerdt t*[illegible]*versberg-Quarles van Ufford*, mevr. *L. Romeijn-*[illegible]*ückermann*, mevr. *G. F. J. van Aalst-Koopman, Dr. H. D. Benjamins, Prof. Dr. J. Boeke, Mr. C. W. Th. van den Brandhof, W. J. Cohen Stuart, Mr. Dr. H. J. Romeijn* en *E. F. Grooss*, secretaris.

Afwezig wegens verhindering, met kennisgeving, de leden: *Prof. J. A. Grutterink, G. C. D. d'Aumale Baron van Hardenbroek van Hardenbroek* en *Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk.*

De *Voorzitter*, de heer *J. W. van Aalst*, opende de vergadering met een rede, waarin spr., met aanhaling van de troonrede, uitgesproken bij de opening der Staten-Generaal en met verwijzing naar de van particuliere zijde, reeds ontvangen berichten, zijn vreugde te kennen gaf, dat het doode punt in West-Indië schijnt overwonnen te zijn en de hoop uitsprak, dat nu een nieuwe aera van stijgenden voorspoed zal aanbreken.

Nadat de *Voorzitter* met een hartelijke toespraak het nieuw benoemde lid, mevr. *G. F. J. van Aalst-Koopman*, had geïnstalleerd, gaf hij het woord aan den voorzitter der *sub-commissie voor landbouw en immigratie*, den heer *W. J. Cohen Stuart*, teneinde verslag uit te brengen van de werkzaamheden dier commissie sedert de vorige vergadering.

Uit dit verslag bleek, dat de sub-commissie zich in verbinding had gesteld, eenerzijds met de *Surinaamsche landbouwvereeniging* te *Paramaribo*, anderzijds met een twaalftal hier te lande gevestigde besturende personen en lichamen van landbouwondernemingen in *Suriname*. Van beide zijden werd samenwerking toegezegd, welke in de eerste plaats aan de oplossing van het arbeidersvraagstuk dienstbaar zal worden gemaakt. Bij de behandeling dezer aangelegenheid bleek tevens de bereidwilligheid om zich hiervoor ook financieele offers te getroosten, terwijl de commissie hierbij de bewijzen verkreeg, dat zij reeds het vertrouwen der planters genoot. Ook met de Regeering zocht de commissie aanraking en mocht zich in een welwillende tegemoetkoming verheugen.

Hierna deelde de voorzitter van de *sub-commissie voor nijverheid, Prof. Dr. J. Boeke*, mede, dat hij zich met verschillende personen te *Rotterdam* in verbinding had gesteld, om te geraken tot de oprichting van een show-room aldaar, alwaar de nijverheidsproducten uit *West-Indië*, ter betere kennismaking voor het Nederlandsche publiek zouden kunnen worden ondergebracht. Hem viel daarbij een welwillende ontvangst te beurt, welke hoop geeft op een goeden uitslag.

De leden dezer sub-commissie, de dames *Romeijn-Tückermann* en *van Aalst-Koopman*, deelden nog mede, eerstgenoemde, dat zij, door het rondzenden van stalen van kunstnijverheids-producten onder bekenden, eenige bestellingen had gekregen; laatstgenoemde, dat zij voor ± *f* 200.— aan dergelijke producten had ontvangen, waarvoor zij nu koopers zou trachten te vinden. De *Voorzitter* gaf aan alle leden in overweging hierbij behulpzaam te zijn door ruime bekendmaking van het medegedeelde onder bekenden en vrienden; de bedoeling, zoowel van de show-room als van dezen onderhandschen verkoop is, om den tusschenhandel, die met bijna de geheele winst gaat strijken, in het belang van het volk, langzamerhand uit te schakelen. Aan de dames geeft hij in overweging om de aandacht der vrouwen in West-Indië ook te vestigen op andere uitvoerartikelen, zooals b.v. geleien.

Waar uit het verslag van het *Koloniaal Onderwijs-Congres* gebleken is, dat in een volgend congres ook het onderwijs in *Suriname* en *Curaçao* zal worden behandeld, werd het wenschelijk geacht, dat de commissie ook dit onderwerp in studie zal nemen, om t.g.t. met kennis van zaken te kunnen meespreken. Daarom werd een *sub-commissie voor het onderwijs* ingesteld, waarin zitting hebben de heeren *Dr. H. D. Benjamins*, als voorzitter, *Prof. Dr. J. Boeke* en *Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk*, benevens, voor het onderwijs in vrouwelijke handwerken, mevr. *van Aalst-Koopman.*

Voorts werd er op gewezen, dat vele belangstellenden wel gaarne daadwerkelijk aan het goede doel der commissie zouden willen medewerken. Daar begrijpelijkerwijze de commissie niet voordurend uitgebreid kan worden, werd in overweging genomen, hoe deze zoo zeer te waardeeren krachten op andere wijze aan de commissie te verbinden. Het zou b.v., indien de belangstellenden zich aan de commissie bekend maakten, wellicht mogelijk zijn hen tot adviseurs te benoemen en hun op geregelde tijden gelegenheid te geven, hunne adviezen uit te brengen of bij voorkomende gelegenheid om hun advies te vragen.

Uit de verschillende mededeelingen valt nog aan te stippen, dat met genoegen mag worden vastgesteld, dat de planters in *Suriname* meer en meer aandacht schenken aan de adviezen van het landbouw-

departement en er toe willen overgaan beter onderlegd personeel uit *Nederland* te laten komen.

Verder, dat door de planters in *Suriname* de wenschelijkheid ter sprake is gebracht om daar een ontwikkeld Javaan als tusschenpersoon tusschen Regeering en Javaansche immigranten te krijgen evenals voor de Britsch-Indische immigranten ook een Britsch-Indiër is aangewezen. Een dergelijk persoon kent beter de nooden der immigranten.

Voorts, dat, terwijl in het rapport van den heer *van Hasselt* over de Gouvernements onderneming *Slootwijk*, gewezen werd op de koffie-cultuur als hoofdcultuur in *Suriname*, er van andere zijde mededeelingen zijn ontvangen, die er op wijzen, dat de productiekosten van suiker, die van Java niet overtreffen indien het mogelijk is eenige moeilijkheden uit anderen hoofde ontstaan, te overwinnen, zoodat ook de suiker-cultuur aldaar loonend zal kunnen zijn.

Ten slotte, dat met leedwezen moest worden geconstateerd, dat een proef op ruime schaal van de sisal-cultuur op *Curaçao*, wegens gebrek aan werkkapitaal niet kan voortgaan zooals dit wel gewenscht zou zijn. Waar deze cultuur als aangewezen is voor den dikwijls waterarmen bodem van dat eiland, zou het te bejammeren zijn, indien deze proef zou moeten worden gestaakt, vooral omdat de toestand van het gewas enz., alle hoop geeft op goede resultaten. Het ware te wenschen, deze aangelegenheid onder de aandacht der Regeering te brengen.

G.

De Koppensnellers van Zuid-Nieuw-Guinea.

Op den 22sten September trad voor de *Afdeeling 's-Gravenhage* van de Vereeniging *Oost en West* als spreker op de Heer L. M. F. Plate, Ass.-Resident; als onderwerp had hij gekozen: De Koppensnellers van Zuid-Nieuw-Guinea.

Spreker begon met uiteen te zetten, welke abnormale toestanden hij aantrof, toen hij in September 1912 het bestuur over de Afdeeling Zuid-Nieuw-Guinea aanvaardde.

Van bestuur of gezag over de inheemsche bevolking was geen sprake; het volk had niet het flauwste begrip van het doel van de aanwezigheid te Marauke van een bestuursambtenaar. Bij de enkele bezoeken al dadelijk in de kampongs gebracht, vluchtte het volk het bosch in en wat het ergste was, op groote schaal maakten geheele kampongs zich schuldig aan koppensnellen.

Nietegenstaande de heeren Missionarissen al het mogelijke deden, om het volk van dat immoreele gebruik at te brengen, niets baatte, totdat spreker, die zich als voornaamste taak de afschaffing van het snellen had gesteld, er toe overging langs de geheele kust het volk op meer daadwerkelijke wijze aan het verstand te brengen, dat het N.-I. Gouvernement het koppensnellen niet langer wenschte te dulden.

Overal werden de kampongs, waarvan het bekend was, dat ze in den laatsten tijd op sneltocht waren geweest, onder handen genomen. De gesnelde koppen moesten worden uitgeleverd; de geroofde kinderen moesten worden afgegeven, kortom een tuchtiging van schuldige kampongs werd geleidelijk langs de geheele kuststrook tusschen de Engelsche grens en de Prinses Mariannestraat doorgevoerd, met het resultaat, dat spreker in October 1915, bij zijn aftreden als bestuurder, der Regeering veilig kon rapporteeren, dat het ter kuste vrij wel afgeloopen was met het snellen. Niet overal was die tuchtiging even eenvoudig; soms moest wel eens van de vuurwapenen worden gebruik gemaakt, waar het bleek, dat de bevolking onwillig was, om bijv. de met zoo veel moeite bekomen koppen, uit te leveren In het geheel werden spreker meer dan 100 zoogenaamde versche koppen uitgeleverd, verder drie geroofde kinderen en dan nog meer dan 500 reeds uitgediende schedels.

Zeer duidelijk en aanschouwelijk met behulp van een medegebrachten gesnelden kop demonstreerde spreker de wijze, waarop de Papoea zijn slachtoffer snelt en verklaarde hij wat volgens de tot dusver gangbare meening het doel van het snellen is, nl. naamgeving.

Na dit optreden kon ook gedacht worden aan de afschaffing van nog andere misbruiken, die bij de wilden voorkomen. Het levend begraven van ernstige zieken kwam veelvuldig voor, en ook het opgraven van lijken, die reeds een week begraven waren, gepaard gaande met het drinken van lijkenvocht, voorts diverse andere misbruiken, vooral op sexueel gebied. Dit alles werd langzamerhand verboden. Eindelijk werden de toestanden zoo gunstig, dat spr. in alle kampongs aan de kust een minutieuse zielentelling kon houden, waarvan het doel was, het volk te gewennen aan orde en gezag en controle te hebben inzake de al of niet aanwezigheid in de kampongs van als snellers bekend staande individuën.

Spreker gaf een uitvoerige beschrijving van het volk in de verschillende leeftijdsperioden, Bij overgang in een nieuwe leeftijdsperiode verandert de versiering en de coiffure zoowel van den jongen man als van de jonge vrouw; uitvoerig verklaarde spreker de tatouage bij de vrouwen, en andere mutilaties bij de mannen.

Ook de rechtspraak werd ter hand genomen; waar voorheen de Papoea ongestraft zich schuldig maakte aan verschillende met zijn adat nauw verband houdende misdrijven als bloedwraak en toovenarij, werden onder spreker's bestuur de schuldigen voor den bevoegden rechter gebracht en veroordeeld.

FEUILLETON.

De werkende vrouw in Indië. *)

,,'t Is heel warm in Indië en toch wordt er naar verhouding meer en harder gewerkt dan hier'', hoorde ik vroeger vaak beweren door kennissen, die terug of met verlof in Holland waren. Ik dàcht er toen nog niet aan naar Indië te gaan en beschouwde deze uitspraak als zoovele andere over den Oost, als overdreven en onwaar, totdat......... ik zelf ondervond, dat die woorden wel degelijk waarheid bevatten en in dit land trots de warmte en het afmattende klimaat, heel hard wordt gewerkt, ook door vrouwen, voor wie hier zeer veel betrekkingen openstaan.

Wij willen het hier allereerst hebben over de vrouwelijke kantoorbediende en wanneer wij een vergelijking maken tusschen haar en haar collega in Holland, dan moeten wij direct toegeven: dat de omstandigheden, waaronder de eerste werkt, veel gunstiger zijn, dan die van de laatste, enkele uitzonderingen misschien daargelaten.

Een vrouw of meisje begint hier meestal met een salaris van *f* 75 tot *f* 100 per maand, in de meeste gevallen is dit zelfs meer. Al geef ik dadelijk toe, dat men hier meer noodig heeft, doordat het leven hier duurder is dan in Holland, dat verschil is toch niet zóó groot, als het verschil in de salarissen.

In Holland is door de verschillende vakbewegingen enz. al veel verbeterd in de maatschappelijke positie der vrouw, doch toch komen de z.g. hongerloonen op kantoren nog herhaaldelijk voor.

Dit geeft mij aanleiding een klein voorval uit mijn eigen herinnering weer te geven.

Als jong meisje was het mijn illusie op een kantoor te gaan. Na het eind-examen meisjes-H.B.S. haalde ik een paar diploma's voor den handel en meende daarmede alle betrekkingen, die in de courant werden aangeboden, te kunnen veroveren. Na vele vergeefsche pogingen ontving ik als antwoord op een sollicitatiebrief een schrijven van een bekenden uitgever. Nu trok de boekhandel en wat daaraan annex is, mij steeds bijzonder aan en dus aarzelde ik geen oogenblik om de uitnoodiging, den volgenden dag tusschen 11 en 12 uur ten kantore te verschijnen, aan te nemen.

Op den aangegeven tijd werd ik bij den chef toegelaten, die mij beleefd een stoel aanwees. Na een critischen blik op mijn aardig voorjaarspak en dito-hoed begon hij: ,,ja, ziet u juffrouw, ik heb een stapel brieven gekregen op de door mij geplaatste advertentie, maar uw brief was het best gesteld en geschreven, en daarom heb ik dien beantwoord''. Ik boog zéér vereerd door dien lof.

Hij begon verder alle voordeelen van de betrekking op te sommen, nadeelen schenen er niet te zijn, alles ging als van een leien dakje. De kantooruren waren van half negen tot half 6, koffiedrinken natuurlijk op kantoor; de werkzaamheden waren druk, doch aangenaam. De chef ging vaak op reis, de procuratiehouder ook en dan was ik, de nieuwe juffrouw, d e verantwoordelijke persoon. Ik glòm. Stel u voor, i k de verantwoording voor een zaak vòl boeken, de aller-, allernieuwste werken, die ik moest doorlezen, om aan de klanten te kunnen zeggen, dàt ze mooi waren en waarom. Natuurlijk neem ik die betrekking aan, dacht ik bij mezelf.

Toen de chef eindelijk had uitgesproken, vroeg ik ietwat schuchter — verlegen ben ik altijd geweest — ,,en het salaris, meneer, dat is zeker ook wel goed?'' Zeker, zeker, juffrouw, was het antwoord, heel goed zelfs: honderd twintig gulden per jaar. Honderd twintig gulden per jaar, echo-de ik, meneer, hoe is het mogelijk! Ik moet er wel heel ontdaan hebben uitgezien,tenminste de vraag: het schijnt u niet mee te vallen, kwam er zeer benepen uit. Niet mee te vallen! Neen, 't was een schande, zulk een laag loon te durven bieden voor veel gepresteerden arbeid. Ik zei, dat ik onmiddellijk van de betrekking afzag, er zelfs niet meer over behoefde te denken, zooals mij werd verzocht. 't Zou mij erg spijten, juffrouw, kwam de uitgever heel zoetsappig, de reden noemde ik u reeds, uw handschrift en stijl waren uitstekend, maar als u niet komt, zijn er verscheidene andere meisjes, die gráág de betrekking aanvaarden. Dat was het kardinale punt. Het veel meisjes die — financieel onafhankelijk — per se op een kantoor werkzaam willen zijn, bederven door voor t e kleine salarissen te werken de markt en maken het de groote schare van meisjes en vrouwen, die in haar eigen levensonderhoud moeten voorzien, onmogelijk een goede positie te veroveren. Dat de meisjes uit de gegoede klasse zich ook vaak aangetrokken gevoelen tot kantoorwerkzaamheden en handelswetenschappen, spreekt vanzelf. Doch laten zij het geleerde in praktijk brengen n i e t door zelf op een kantoor te gaan werken, maar door gratis lessen en het verschaffen van studieboeken aan haar minder door de fortuin begunstigde zusters, die zoodoende in de gelegenheid worden gesteld zich voor een werkkring te bekwamen.

Het door mij geschetste voorval is reeds een tiental jaren geleden gebeurd; dat er echter nog altijd chefs zijn, die een betrekking met een minimum-salaris wil-

1) Ontleend aan het „Weekblad voor Indië" van 30 Juli 1916.

Toen ten slotte ook, dank zij de uitbreiding van bestuur, de toestanden nog meer ten goede gewijzigd waren, kon spreker er eindelijk toe overgaan, een belasting in te voeren en ook heerendienst te doen verrichten. De belasting werd voldaan in klappers, die door de bestuurders verkocht worden en verschillende wegen kwamen tot stand, geheel aangelegd door de wilde Papoea's.

Over de toekomst van het land en volk is spreker niet goed te spreken. Hij gaf een zeer donker toekomstbeeld van Z.-N.-Guinea. Het volk is bezig uit te sterven en het land zelf is geen paradijs, niettegenstaande de paradijsvogel daar in grooten getale voorkomt.

Nog gaf spr. een beschrijving van een tocht naar de binnenlanden, waar nog echte menscheneters leven en van de vele moeilijkheden, waarmede dergelijke tochten gepaard gaan, terwijl als slot behandeld werd de nationale dans der Papoea's.

Na de pauze werden lichtbeelden vertoond, die als het ware een illustratie vormden van hetgeen door spreker vóór de pauze was behandeld.

Uit de O. I. Mail.

Hindoe Soenda-legende.

In het vorig *Kol. Weekblad* vestigden wij — aan de hand van het *Weekblad voor Indië* — de aandacht op een tooneelstuk: „Njai Lenggang Kentjana", hetwelk zeer de aandacht heeft getrokken en met betrekking waarop we thans nog in de *Java-Bode* lezen:

Het voornemen bestaat, om de Hindoe-Soenda Legende, die bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de kweekschool voor Inlandsche onderwijzers te Bandoeng in Mei j.l. werd opgevoerd, ook te Batavia voor het voetlicht te brengen.

Het groote succes daarmede te Bandoeng behaald, waar de Gouverneur-Generaal en Mevrouw van Limburg Stirum een voorstelling bijwoonden, gaf aanleiding tot een dringend verzoek uit Soerabaja, om gedurende vijf dagen aldaar voorstellingen te komen geven.

Hoewel zeer veel moeilijkheden aan een dergelijke onderneming zijn verbonden — het getal der medewerkenden bedraagt zes en zestig, waaronder twintig Inlandsche meisjes van goeden huize, is aan het verzoek van Soerabaja gevolg gegeven en kon ook het voornemen worden opgevat, daarna naar Batavia te komen. Tijdens de Poeasa-vacantie werd nog eens duchtig gerepeteerd te Bandoeng, zoodat deze uitvoeringen met zeer veel zorg zijn voorbereid.

De historische gegevens, benoodigd voor het monteeren en aankleeden van een stuk als dit, werden door den schrijver, tevens leider van de opvoeringen, den heer Joh. Scholte, ontleend aan de reliefs en versieringen van de tempels uit Midden-Java, terwijl voor de techniek en mystiek van dans en gamelan-spel hulp en voorlichting werd verleend door den Prins Pakoe Alam te Jogjakarta en door verschillende Inlandsche hoofden uit de Preanger.

Het eigenaardig karakter van dit „mimisch spel met zang en gamelan begeleiding", waartoe de schrijver de Hindoe-Soenda Legende: Njai Lenggang Kentjana, heeft verwerkt, een karakter, dat gebouwd op den „Wajang Wong", echter verder gaat in de uitbeelding van den menschelijken hartstocht en door zijn meerdere gecompliceerdheid, de meer eenvoudige en primitieve kunst van den wajang achter zich laat, voert wellicht tot een beter begrip en meerdere waardeering in deze, toch zoo hoogstaande, Javaansche kunst door ons, Westerlingen.

De heeren D. van Hinloopen Labberton, P. A. J. Moojen en Mr. C. A. Wiessing hebben zich vereenigd tot een commissie om de voorstellingen, die in den stadsschouwburg zullen plaats hebben, voor te bereiden.

Bestuur en S. I.

Er werd en wordt nog wel geklaagd over de tegenwerking, welke de S. I. van het Europeesch en Inlandsch bestuur heeft te verduren, zoo schrijft de *Loc.* Daarom maken wij gaarne melding van een rondschrijven van den resident van Kedoe aan de hoogere en lagere prijaji's, waarin wordt verzekerd, dat de resident geenerlei bezwaar heeft tegen het toetreden van de inlandsche ambtenaren als lid van de S. I., noch tegen het bijwonen der S.I.-bijeenkomsten. Ook behoeft voor het een en ander geen vergunning aan den resident gevraagd te worden.

De resident van Kedoe geeft met dit rondschrijven blijk van een ruime opvatting. Maar overigens is het toch veelzeggend voor de algemeene gezindheid der bestuursambtenaren jegens de inlandsche beweging, dat een gewestelijk bestuurshoofd noodig acht, zijn inlandschen ambtenaren de uitdrukkelijke verzekering te geven, dat hij geen bezwaar heeft tegen hun lidmaatschap van eene organisatie, welke door de regeering als rechtspersoon is erkend en waarmee zij bijna voortdurend samenwerkt.

Rubbercultuur.

De onderafdeelingen Komering Ilir en Rawas, behooren tot de afdeeling Palembangsche Benedenlanden, zijn een streek, waar ijverig gearbeid wordt aan de kweek van pararubber. De laatst-gepubliceerde economische mededeelingen maken er melding van, dat de bevolking er steeds voortgaat nieuwe pararubber-tuinen aan te leggen. O.m. werden daartoe zaden van de gouvernements-rubberonderneming „Vada" besteld, die uitstekend slaagden. Voor onderhoud der bestaande pararubbertui-

len betalen, blijkt uit een eenige maanden geleden in een der Amsterdamsche bladen voorkomende advertentie, luidende: „Voor kantoor en huishouding juffrouw gevraagd, keurige hand schrijvende, op de hoogte met boekhouden, corresp. in de moderne talen, speciaal Duitsch en bek. met schrijfmachine. Genegen en in staat met behulp van dienstmeisje de huishouding te besturen van haar patroon (heer alleen). Intern, salaris *f* 15 p. m."

Een geestige dame zond een berijmden sollicitatiebrief in, waarvan het slot luidde: „Het geld dàt maakt den arbeid zoet, want voor zoo'n dag is 't traktement toch lekkertjes weer vijftig cent." Vijftig cent traktement voor boekhouden, correspondentie, typen en...... huishouding; och arme, hoe durft iemand het te vragen! En toch zal hij dien meneer gelukt zijn een juffrouw te vinden; waarschijnlijk ontving hij ook een stapel brieven en beantwoordde dien, welke „het best gesteld en geschreven" was. 't Is natuurlijk volstrekt niet het gemis aan de noodige middelen, dat den man deed besluiten, zulk een klein salaris aan te bieden; hij heeft ongetwijfeld geld genoeg evenals mijn uitgever, doch de wetenschap, dat er toch sollicitanten komen en de plaats toch vervuld wordt, is oorzaak, dat de verkeerde toestand blijft bestaan. Zoo lang niet de vrouwen en meisjes zich solidair verklaren en opkomen tegen dergelijke verkeerdheden en dit toonen, door niet op zulke advertenties in te gaan, zullen wij ze telkens weer aantreffen in de Hollandsche bladen. Ik zeg hier Hollandsche, want in de Indische bladen zal men ze te vergeefs zoeken Ik merkte in den aanvang van dit artikel reeds op, dat de positie van de vrouwelijke kantoorbediende in Indië veel gunstiger is dan in patria. De ervaring, die ik zelf in dit opzicht opdeed, moge hiervan getuigen. Er zijn in Indië zeer veel vrouwen, die door de omstandigheden genoodzaakt zijn in haar eigen onderhoud te voorzien, immers behalve de hier geboren meisjes, zijn hier zooveel vrouwen, die, getrouwd naar „het land van belofte" (o, bittere ironie vaak) gekomen, na korter of langer tijd zich voor het feit gesteld zagen, een werkkring te kiezen. Ver van familie en vrienden in het moederland, moeten zij hier zelf de hand aan den ploeg slaan en gezien het groot aantal vrouwen, dat hier op kantoren werkzaam is, mag worden geconstateerd, dat het haar niet aan hulp van werkgeverszijde ontbreekt. Wat mij persoonlijk opviel bij het solliciteeren naar een betrekking in een onzer grootste handelssteden, was de welwillendheid, waarmede ik door de chefs werd te woord gestaan. Toen ik aangenomen werd op het kantoor, waar ik nu reeds eenige jaren werkzaam ben, werd mij direct door den chef meegedeeld, dat de werkkring zwaar, doch aangenaam was en dat er zij gebleken geschiktheid kans op periodieke verhooging was. Dit bleek geen holle frase te zijn en het salaris, dat ik en mijn mede-vrouwelijke collega's genieten, is naar verhouding niet minder dan dat van onze mannelijke dito's. De arbeid, die van ons gevergd wordt, is ook niet minder, integendeel, er is geen sprake van, dat een der heeren meer werk moet doen, omdat hij een man is; op het kantoor moeten wij allen gelijk zijn en daarom is het niet meer dan billijk, dat ook de betaling voor de gepresteerde diensten evenredig is. Er zijn hier, evenals in Holland, natuurlijk ook nog wel kantoren, die een dame in dienst nemen, omdat zij minder salaris ontvangt, doch de meeste chefs hebben op dat punt een ruimer inzicht en het is lang geen uitzondering, dat hier vrouwen, evenals de mannen, een salaris genieten van *f* 250 tot *f* 275 of meer. Een vrouw, die in haar eigen levensonderhoud en vaak ook in dat van haar kind of kinderen moet voorzien, kan met een dergelijk salaris goed rondkomen en heeft een meer menschwaardig bestaan, dan de vrouw in Holland, die voor hetzelfde werk veel minder betaling krijgt.

Wat ons, werkende vrouwen, hier in Indië ontbreekt, is een „tehuis". Wel heeft de Roemer Visscher vereeniging haar tehuizen voor werkende vrouwen en meisjes, doch hoe uitstekend deze tehuizen zijn ingericht en bekend staan, zij voldoen slechts ten deele aan de door ons gestelde eischen. Immers, in die tehuizen neemt men alleen werkende vrouwen op, die een maximum-salaris van *f* 100 genieten. Dit is op zich zelf zeer lofwaardig, daar deze vrouwen uit den aard der zaak geen goed pension of vrije kamer kunnen bekostigen. De vrouwen, die hiertoe wel in staat zijn, wonen in een paviljoen of kamer „met zitje" en gevoelen zich daar, hoe aardig en geriefelijk die vaak zijn ingericht, dikwijls eenzaam en verlaten. Als zij den geheelen dag hard gewerkt hebben, ontbreekt haar 's avonds meestal de lust om uit te gaan en toch gevoelen zij dan behoefte aan een gezellig babbeltje. Een tehuis dus, een gezamenlijke woning, waar de vrouwen na de dagtaak een prettige omgeving vinden, waar zij ieder een vrije kamer hebben, doch waar een vriendelijke lees- en conversatiezaal het middelpunt van de gezelligheid is, waar allen zich op haar eigen wijze kunnen amuseeren, zou zeer stellig in een behoefte voorzien. Zulk een tehuis op te richten en het tot „home" in de ware beteekenis van dat woord te maken, zou, dunkt mij, een schoone taak zijn.

Annie Salomons schreef onlangs in de „Nieuwe Groene" over dit onderwerp en brak een lans voor het idee voor Amsterdam. Een bekend architect ging er direct op in en schreef haar naar aanleiding van haar artikel. Wie neemt het initiatief voor een dergelijk plan in onze groote handelscentra? Dat een dergelijke inrichting, mits goed bestuurd en verzorgd, succes zou hebben en met vreugde zou worden begroet, daarvan ben ik stellig overtuigd.

THEA.

nen werd het noodige verricht — deze berichten dateeren uit April — en in het eerstgenoemde ressort werd met den tap geregeld voortgegaan. De opbrengst bedroeg gedurende verslagmaand circa 15 pikol.

De bevolking begon het nadeel van het tappen van te jonge boomen in te zien.

Het eiland Banka en de bijbehoorende kleinere eilanden zijn niet uitsluitend een tingebied, maar aan den Europeeschen producten-stapel leveren zij ook hun contingent. Wij vernemen uit de mededeelingen van economischen aard, laatstelijk aangaande deze residentie bekend gemaakt, dat de peper-, rubber-, en klapper-aanplantingen geregeld worden uitgebreid. De tuinen worden goed onderhouden en door de Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren geregeld bezocht.

Daarnevens werd de eerstgenoemde teelt niet uit het oog verloren. Uitbreiding der klapperteelt had in tegendeel geregeld plaats, hoewel niet op groote schaal.

Billiton komt op als cultuur-eiland. Was er tot nog toe voor de buitenlandsche markt alleen de klapper-cultuur van eenig belang, in de laatste maanden, lezen we in de economische berichten der buitenbezittingen no. 7, zijn betrekkelijk veel tuinen aangelegd voor Hevea brasiliensis.

Hollandsch-Inlandsche school.

Te Pematang Siantar, de snel in ontwikkeling toenemende hoofdplaats van de afdeeling Simeloengoen en de Karolanden, van het gouvernement Oostkust van Sumatra, zal, volgens een bericht in de *Java-Bode*, eene Hollandsch-Inlandsche school worden gebouwd.

De hoofdcommissaris van politie te Batavia.

De *Loc.* verneemt, zoo seinde men aan de *Java-Bode*, dat de hoofdcommissaris van politie, Boon, naar Batavia overgeplaatst wordt, uiterlijk tegen 10 Aug., om daar de politie te reorganiseeren. De heer Ruempol komt te Semarang.

Ook de commissaris van politie, de heer Oostmeyer, keert naar Batavia terug.

Te Semarang komt waarschijnlijk de heer Dietz van Makassar.

Laatstgenoemd blad vernam, dat dit bericht juist is en betreurt het omdat de heer Ruempol veel voor Batavia heeft gedaan wat betreft het politiecorps aldaar.

Het blad schrijft verder over deze aangelegenheid:

,,Bij het beoordeelen van den toestand van ons politie-corps hebben wij te rade te gaan met de elementen, waarmede de heer Ruempol had te werken en de eigenaardige verhouding, waarin de hoofdcommissaris was geplaatst tegenover de bestuurs-ambtenaren. Of de heer Ruempol die mate van zelfstandigheid had, noodig om met vrucht een behoorlijke reorganisatie van de politie ter hand te nemen, valt te betwijfelen.

Bij een dienst als onze politie, moet aan het hoofd, aan den leider, een zoodanige vrijheid van handelen worden toegekend, dat hij zijn plannen kan uitvoeren. Waarom de heer Ruempol heen gaat, verklaren wij niet te begrijpen.

Niet steeds hebben wij hem kunnen prijzen, niet steeds konden wij zijn maatregelen gelukkig noemen, maar vaak moest het mislukken van een en ander worden toegeschreven aan de mannen, die de bevelen van den chef uitvoerden, vaak tegen den zin en de bedoeling van den chef in.

Nu zullen wij den heer Boon krijgen, om de politie te reorganiseeren. Wij kunnen waarlijk een glimlach niet onderdrukken.

Zijn de antecedenten van den heer Boon zoodanige, dat hij het werk van den heer Ruempol zal kunnen verbeteren?

Wij weten het niet, het kan meevallen.

Voor mr. Du Cloux, den tegenwoordigen officier van justitie, die krachtens zijn functie vaak met den hoofdcommissaris moet samenwerken, ook geen pretje, weer meneer Boon te ontmoeten, waarmede hij te Soerabaja het niet erg kon vinden.

De Regeering zal redenen hebben gehad, den heer Ruempol over te plaatsen. Het is jammer, dat vaak voor het groote publiek de motieven voor dergelijke veranderingen verborgen blijven. Vooral nu het een man als de heer Ruempol betreft, die men in Batavia, in de zes jaren van zijn werkzaamheid, heeft kunnen waardeeren en respecteeren als een politieman met uitmuntende ridderlijke qualiteiten en wiens ijver, arbeidzaamheid en wiens zich geheel geven aan de zaak, onmiskenbaar waren.''

Suriname.

,,De West'' schrijft o. m.:

Onder de vele namen, die genoemd werden van mogelijke opvolgers van baron Van Asbeck, was er geen die sympathieker klank heeft in de kolonie, dan die van den heer G. J. Staal. Men achtte echter zijne benoeming niet waarschijnlijk, omdat het verluidde, dat de heer Staal niet in aanmerking wenschte te komen. Des te grooter is de verrassing, nu heden telegrafisch bericht is ontvangen, meldende de benoeming van den heer G. J. Staal tot gouverneur van Suriname. De heer Staal zal 7 November scheep gaan naar Suriname.

De heer Staal behoeft niet voorgesteld te worden aan de Surinaamsche bevolking. Men heeft hem nagenoeg drie jaren hier kunnen gadeslaan in zijn werkkring als gouvernements-secretaris, en de prettigste indrukken van zijn persoon behouden.

* * *

,,De Suriname'' schrijft:

Den 3den Augustus overleed mr. P. Carst, lid bij het hof van justitie alhier. Vrij plotseling is de dood gekomen. Slechts enkele dagen is de overledene ziek geweest.

In mr. P. Carst verliest onze maatschappij een van hare vooraanstaande mannen. Op velerlei gebied is hij werkzaam geweest. Den laatsten tijd bewoog hij zich buiten het ambtelijke, vooral op sociaal gebied. Voorzitter was hij o. m. van het Surinaamsch Steuncomité en voorzitter van het comité voor de vlecht-industrie in Suriname, waarvan hij een der mede-oprichters was. Aan deze industrie zal zijn naam altijd verbonden blijven om het vele goede, dat hij er voor gedaan heeft.

Als bijzonderheid mag wel vermeld worden, dat mr. Carst nooit van zijn buitenlandsch verlof gebruik heeft gemaakt. Vanaf zijn komst alhier, December 1899, is hij onafgebroken in de kolonie werkzaam geweest.

* * *

Nu het Marowijne-tractaat is goedgekeurd, is de bekende heer Tiffany weer naar Suriname teruggekeerd in de hoop nu spoedig zijn reeds 15 jaar geleden aangevraagde concessie voor de oprichting van een goudbagger-onderneming in Marowijne te zullen krijgen.

,,De West'' geeft een overzicht van de geschiedenis van deze concessie-aanvraag en schrijft ten slotte: Dat men ruim vijftien jaar gewacht heeft op de concessie, bewijst wel, dat men groot vertrouwen heeft in de zaak.

Wij hopen van harte, niet het minst in het belang van de kolonie, dat dit vertrouwen niet beschaamd moge worden.

Een betrekkelijke kleine winst per kubieken meter grondverzet, maakt de zaak reeds levensvatbaar, daar op groote schaal gewerkt zal worden, met als 't ware onbeperkt kapitaal.

Deze onderneming heeft in kringen van zakenmenschen buiten de kolonie de bijzondere aandacht. Bij een eventueel slagen, zal voor allerlei ondernemingen het kapitaal rijkelijk toevloeien naar Suriname.

Voor het district Marowijne — en in 't bijzonder voor Albina, waar men droeve tijden beleeft — verheugt ons de oprichting van deze groote onderneming. Als nu de heer Struycken de Roysancour, die over korten tijd wordt terugverwacht in de kolonie, zijn spoor aanlegt naar Albina, en de Beauxiet Company vangt hare exploitatie aan aan de Cottica, kunnen er spoedig goede tijden aanbreken voor de kolonie, in 't bijzonder voor Marowijne.

Totdusverre ontbreekt elk behoorlijk toezicht aan de Marowijne, en wordt er naar hartelust gestroopt en geplunderd. Een toenemend verkeer en vertier in die richting, zal ongetwijfeld een meer intensief bestuurstoezicht in de hand werken. En ook dit zal zijn goeden invloed hebben op den gang van zaken.

Er is echter weer een kink in den kabel gekomen. ,,De West'' van 29 Augustus weet toch te melden:

De heer Tiffany reisde de vorige week door naar Cayenne, in de overtuiging dat ook daar de zaak weldra haar beslag zou krijgen.

Hoe verwonderd was hij, van den gouverneur van Cayenne te vernemen, dat hem geen enkele instructie ter zake uit Parijs was gezonden. Men zond onmiddellijk een uitvoerig telegram aan het Fransche ministerie van koloniën, en ontving twee dagen daarna antwoord, dat de regeling dezer zaak moet wachten tot na den oorlog.

Men begrijpt de teleurstelling van den heer Tiffany, die bij zijn vertrek uit Parijs de besliste verzekering had ontvangen, dat de zaak in orde was.

Hij heeft nu besloten, per eerste mailgelegenheid via Trinidad, weder naar Europa te vertrekken, en twijfelt niet, of de zaak zal haar beslag krijgen. Intusschen is het erg jammer, dat wederom zooveel tijd en geld verloren zal gaan, en de oprichting van een onderneming, die voor de economische ontwikkeling van beide aangrenzende koloniën van veel belang kan worden, wederom vertraagd is. Men kan niet anders zeggen, dan dat hier eenvoudig gespeeld wordt met de belangen der koloniën.

* * *

„De West” van 8 Aug. schrijft:

De kolonie schijnt zich in toenemende belangstelling van Amerikaansche zijde te mogen verheugen.

Over enkele dagen vertrekt weder een Amerikaansche bezoeker, de heer Webb, manager van de South American Products Corporation te New York, die eenige maanden hier rondgekeken heeft.

De heer Webb verklaarde ons, nog al voldaan te zijn over zijn bezoek. Oorspronkelijk gekomen voor bauxiet, nam hij ook deel aan een tocht naar Marowijne, in verband met de cinnaber-ontdekkingen aldaar. Men vermeent op dien tocht cinneber te hebben gevonden van primaire afzetting, zoodat besloten is tot verder onderzoek. Ook de goudafzettingen in de kolonie hadden de belangstelling van den bezoeker. Het grootste deel van den tijd bracht de heer Webb in de binnenlanden door, zonder schade voor zijn gezondheid. Hij meent dan ook, dat, onder zekere voorzorgen, ons klimaat nogal meevalt.

Met veel waardeering sprak de heer Webb over den arbeid in het bosch van de ingenieurs der Bauxite Company, vertegenwoordigd door den heer Peotter. Deze ingenieurs zijn stoere werkers, en behooren blijkbaar niet tot het type, dat, in hangmatten liggend, zich bepaalt tot het uitdeelen van bevelen aan ondergeschikten.

* * *

Naar „De West” verneemt, heeft de Rekenkamer gevraagd, hoe het komt, dat het garnizoen zooveel kousebanden verslijt. Tot hare bevreemding zag de Rekenkamer, dat telkens kousebanden werden gekocht, bij kilogrammen tegelijk!

„Arme, ijverige Rekenkamer! Een lijstje van Surinaamsche groentesoorten zou u dien kousebanden-blunder hebben kunnen besparen!”

Wij hebben er de „Encyclopaedie van Nederl. West-Indië” op nageslagen en vinden bij kousebanden verwezen naar groenten, waar wij lezen:

„Kousenbanden (N. E. Kousoebanti) Vigna sinensis Savi, eveneens een klimplant met lange, veelzijdige peulen. De peulen zijn recht en worden tot 40 c.M. lang; men eet de peul in stukjes gebroken en gestoofd. Eiwit en zetmeelgehalte zijn elk ongeveer 3.5 %.”

Een exemplaar van de Encyclopaedie zij der Rekenkamer aanbevolen. Er zijn meer groenten — en vruchten — met eigenaardige namen.

* * *

Hier volgen nog een drietal berichten uit „De West”:

De Mijnbouw-Maatschappij „Mercuur” gaat een onderzoek naar petroleum instellen. De heer G. Calkoen is als vertegenwoordiger al te Paramaribo aangekomen. De mijn-ingenieur Wiessing werd in de tweede helft van September verwacht.

* * *

De heer A. A. J. Moelaart, vroeger scheikundige op de suikerplantage „Rust en Werk” alhier, is onlangs in de kolonie teruggekeerd als opzichter van bovengenoemd Syndicaat, dat zich voorstelt goud te baggeren in zijtakken der Sarakreek. In afwachting van de komst van een deskundige uit Nederland, is de heer Moelaart de afgeloopen week reeds met een kleine expeditie naar het bovenland vertrokken om een en ander voor te bereiden voor het onderzoek.

* * *

Het nieuwgekozen opperhoofd der Aucaners, Amakti v. Otterloo genaamd, is 31 Juli met gevolg te Paramaribo aangekomen, voor de officieele aanstelling van bestuurswege. De aanstelling geschiedt schriftelijk. In een zitting van den raad van bestuur wordt den benoemde zijn aanstellingsbrief overhandigd en legt hij de eed of belofte af zich te zullen houden aan de voorwaarden der aanstelling. Het opperhoofd krijgt een toelage vanwege het gouvernement. Wijlen Osesi, de voorganger van Amakti, genoot duizend gulden 's jaars. De gewone toelage van Inlandsche hoofden is ƒ 400. Welk bedrag Amakti zal genieten, is nog niet bepaald.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Kweekscholen voor godsdienstleeraren. Bataviaan schrijft hieromtrent 't volgende in de *Voorpost:* In het Nationale Congres van de Sarikat Islam werd de godsdienstkwestie ter sprake gebracht. Men zou stappen doen om te komen tot de oprichting van een kweekschool voor godsdienstleeraren, waarvoor leerkrachten geïmporteerd zouden moeten worden. Hoe hoog de kosten daarvan zouden wezen, wist niemand te zeggen. Het was net alsof men zeggen wilde: „Zie zoo, de Inlanders lijden geen honger meer, zij moeten nu flink den godsdienst bestudeeren.” Er werd niet gedacht aan den huidigen toestand, waarin wij leven: wij zijn arm, niet welvarend. En bovendien komt er nog bij, dat ons levensonderhoud zoo schrikbarend duur geworden is; eensdeels hangt dat in hoofdzaak af van het verre Europa, waar men nu oorlog voert, anderdeels is het te wijten aan gebrek van onze kennis. Ik betreur, dat onze S. I. niet op het idee is gekomen om de Koran te laten vertalen in de inheemsche talen. Dat zou een goedkoop en doeltreffend middel kunnen zijn om onzen godsdienst naar behooren te beoefenen. Wat zouden wij al niet blij zijn, indien wij begrepen, wat in de Koran te lezen staat. Zooals de toestand nu is, gevoelen wij ons als iemand, die bij nacht in een dicht begroeid bosch zonder fakkel rondloopt. Tijd en geld zouden dan voor wat beters benut kunnen worden tot heil van ons vaderland en deszelfs bewoners.

Hoe de Inlander beoordeeld wordt. In de *Pamitran* wordt groote waarde gehecht aan het te Bandong gehouden eerste Nationale Congres van de S. I., eenig in de geschiedenis van Java. Als bewijs van waardeering en vertrouwen in de Regeering, andere rassen en andere vereenigingen, werden hunne vertegenwoordigers ook uitgenoodigd daarbij tegenwoordig te zijn. De redactie verdeelt de vreemdelingen in N.-I. in drie soorten: 1e. zij, die de Inlanders voortdurend belasteren en bedriegen, met het doel hen klein te houden en als slaven te behandelen; 2e. zij, die hen voortdurend prijzen, waardoor zij verslapt worden in hun pogen om vooruit te komen; 3e. zij, die hun verdiende blaam of lof niet sparen en daarbij raad en leering geven. De ondervinding heeft de S. I. gedurende haar vijfjarig bestaan geleerd, dat zij voornamelijk met de eerste categorie te doen gehad heeft, en bijna niet met vreemdelingen van de laatste. Sedert de ethische politiek en de associatie meer en meer baan gebroken hebben, worden onder de laatsten meer personen geteld, waaronder met eere genoemd mogen worden de gewezen Gouverneur-Generaal Idenburg, zoomede de *Locomotief* en het *Bataviaasch Nieuwsblad.*

De Inlander weet zoo weinig van zijn godsdienst af. De *Pewarta Deli* laakt 't in de Mohamedanen, die door geboorte Mohamedaan zijn, dat zij overigens geen moeite doen om wat meer van hun godsdienst te weten te komen, waardoor zij gemakkelijk in de handen vallen van „gezanten des duivels” (vooral als dezen tot het hoogste ras behooren), die de leer bederven, dan wel misleid worden door de wereldsche wetenschap, zooals die in de hoogere scholen geleerd wordt en waardoor zij dan met minachting neerzien op die domme menschen, die nog aan onmogelijke dingen gelooven.

Strenge bepalingen. De *Pembrita Betawi* vermeldt dat aan de Inlandsche ambtenaren in de Menangkabausche landen verzocht is, om in de aanstaande vastenmaand, evenals dat het vorige jaar reeds in verscheidene negeri's plaats vond, overdag het verkoopen van eet- en drinkwaren speciaal voor Inlanders te verbieden, óok om door de negeri's de dagen voor het vasten vast te stellen, opdat men strafbaar zal zijn, als men zich niet houdt aan die bij gemeentelijke verordening voorgeschreven gemeenschappelijke vasten.

Nog altijd gila hormat. De mensch is veranderlijk van aard, schrijft de bovengenoemde Bataviaan in de *Voorpost.* Tot staving van deze bewering, wil hij den lezers het navolgende vertellen. In Midden-Java zijnde, bracht ik (Bataviaan) een regent, mijn gewezen vriend, een bezoek. In onze kinderjaren, zeide hij meermalen tot mij: „Wij menschen zijn allen gelijk.” Als lagere ambtenaren deelden wij lief en leed dan ook samen. Ik veronderstelde dus, voordat ik tot de regentswoning binnengeleid werd, dat ik als *vriend* ontvangen en behandeld zou worden. Wat was ik teleurgesteld, toen men mij een *tiker pasir* uitspreidde, terwijl naast mij stoelen stonden, en voor mij een bank voor den regent geplaatst werd. Zonder mij langer te bedenken, ging ik op de tiker zitten en maakte ik een *sembah.* Ofschoon het bezoek mij niet erg meeviel, hield ik mij, alsof ik op mijn gemak en daarop zeer gesteld was. O, O, wat is die hormat bij ons nog in de mode als drie eeuwen geleden. Een „woord van eer” wordt toch maar spoedig gegeven, doch zelden gehouden!

Meer onderwijs. Vijf Inlanders, drie vrouwen en twee mannen, zoo deelt dezelfde schrijver mede, hebben een reis van Solo naar Meester Cornelis met den exprestrein ondernomen. Natuurlijk waren zij voorzien van geldige plaatskaarten, waarop voor meer dan één dag gereisd mocht worden. Door omstandigheden, welke doet hier niets ter zake, braken zij de reis te Bandjar af en brachten daar den nacht door. Zij vergaten — of neen, zij wisten het niet, omdat zij geen spoormenschen zijn en dus de spoorwegreglementen niet kennen — de plaatskaarten terstond na aankomst door den stationschef van Bandjar te laten afteekenen en geldig maken voor den volgenden dag. Op dezen dag zetten zij hun reis voort met dezelfde kaarten, welke zij te Solo hadden gekocht en namen plaats in den expres naar Meester Cornelis. Ge kunt u de verbazing en schrik van de reizigers voorstellen, toen de conducteur de plaatskaarten ongeldig verklaarde en in beslag nam en...... van elken persoon ƒ 6.60 invorderde, of te zamen ƒ 33.—, zijnde de vrachtprijs over het traject Bandjar-Meester plus ƒ 0.50 boete per persoon. Te Meester Cornelis gekomen, lieten de reizigers een brief aan den spoorchef schrijven, houdende verzoek om terugbetaling van het in den trein betaalde, omdat zij niet recht begrepen, waarom zij over het gedeelte Bandjar-Meester tweemaal moesten betalen en beboet werden op den koop toe. Er kwam nul op het rekest, omdat er zoo iets als een bepaling

bestaat, dat plaatskaarten voor andere dagen dan dien van afstempeling geldig gemaakt moeten worden door den chef van het overnachtstation. Deze bepaling is in alle rijtuigen aangeplakt, dus moeten de menschen haar maar lezen. Als het Gouvernement maar niet vergeten had alle Javanen te leeren lezen en schrijven. Onze reizigers waren toevallig analfabeten. Zij begrijpen tot nu toe niet waarom zij *dubbel* hebben moeten betalen voor iets, dat zij enkel hebben genoten. Een ondervinding hebben zij opgedaan. Door schade en schande wordt men wijs.

Azië voor de Aziaten. In de *Modjopait* wordt gevraagd of men zich vereenigen kan met de strijdleus in de *Voorpost* bepaald van ,,Azië voor de Aziaten'' in stede van ,,Indië voor de Indiërs'', om zoodoende verzekerd te kunnen zijn van den steun der Japanners. Daarop wordt geantwoord, dat men liever strijden wil voor laatstgenoemde leus, zonder daarom te verhinderen de Japanners als leden aan te nemen, als zij voor het doel willen samenwerken. Het is niet waar, zegt de schrijver, dat de Japanners aangespoord hebben om samen te spannen tot omverwerping van den bestaanden staat van zaken. De antithese Oosterling-Westerling wordt ook niet gesteld, maar zoo lang de overheerscher zelf de verschillende bepalingen hieromtrent handhaaft, moet men zich wel in alle door Europeanen overheerschte landen in Oost-Azië er aan houden.

Het gele gevaar. De Japansche redacteur van het te Bandong verschijnende weekblad *Pertimbangan* schrijft, dat indien Nederland niet genegen is hooger onderwijs aan zijn Indische onderdanen te geven, Japan daartoe wel bereid is. De *Pewarta Soerabaja* maakt melding van een vergadering te Bandong gehouden, bij welke gelegenheid o. m. een Europeaan een voordracht hield over de Indische volksweerbaarheid, waarin hij aantoonde, dat men 't niet aandurft wapens aan de Indiërs te verstrekken, uit vrees dat zij tegen de Regeering zelf gebruikt zullen worden, bewust als men is, dat er nog veel aan het bestuur der koloniën ontbreekt. Op de dankbaarheid der bevolking kan niet gerekend worden, wat wel jammer is, daar slechts een samenwerking van Nederlanders en Indiërs in staat kan zijn Japan er buiten te houden.

Ongelijke behandeling. Op een avond deed de politie een overval in de Societeit Concordia, in verband met de dobbelpartijen der losse soosjongens. Er werd door de politie met revolvers geschoten en een tiental jongens, die met het dobbelen niets hadden uit te staan, werden meegenomen, doch later weer vrijgelaten. De *Voorpost*, die het bericht uit de *Lacomitief* overnam, teekende hierop aan, dat de jongens precies hetzelfde deden, wat de soosleden ook die van de Harmonie niet kunnen laten. Waarom schiet de politie ook niet op de laatsten, vraagt de schrijver?

De Kerstening. Het volgende wordt uit evengenoemd blad overgenomen. Naar men ons (de correspondent te Djokdja) meedeelt, zijn in de dessa Tempoeran, Gamping, op één dag meer dan 100 personen tot den Christelijken godsdienst overgegaan. Onder deze ,,bekeerden'' zijn te vinden mannen en vrouwen, de oudste van 50 jaar, en kinderen van 6 à 7 maanden. Hoe men daar te werk is gegaan om zooveel personen te bekeeren is mij onbekend, doch een feit is 't, dat eenige fanatici op sommige plaatsen dikwijls gebruik maken van de armoede, waarin enkele ,,orang tani'' verkeeren. Door hun geld te leenen, of hun 't een of ander te beloven, weet men vele Inlanders tot den Christelijken godsdienst te doen overgaan. Tot zoover de correspondent der *Locomotief* — zoo merkt de *Voorpost* op — welk blad gevaar loopt door de Christenen te worden geboycot, wegens het opnemen van zulk schandaalnieuws. Dit is immers allemaal laster, evengoed als het praatje over het doopen met de brandspuit van heele Alfoersche volksstammen in de Molukken. Een zendeling-dominee, genaamd Bakker, te Djokdja, werd vroeger belast met het tegenspreken van alle berichten betreffende de Kerstening. Die Ds. Bakker spreekt vloeiend Javaansch en noemt zijn bedienden *sedoeloer* (broeder), wat hem niet belet hun alleen gezouten visch en zilvervliesrijst *(nasi prantean)* te laten eten, en zelf zich zwaar te voeden. Er zullen meer Indische ambtenaren worden aangewezen voor de beoefening der Javaansche taal.

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. Aanmatiging. In de *Perniagan* wordt geklaagd over de aanmatigende houding van een paar Inlanders te Djatitoedjoe (Indramajoe), die het een Inlandsche vrouw verweten, dat zij voor een Chinees uit den weg was gegaan (die n.b. ook op zij was gegaan). ,,Als een Chinees voor ons niet op zij wil gaan'', zoo riepen zij uit, ,,dan mogen wij hem afmaken. Dit is geen zonde, want hij is een *kafir*.''

Te Soerabaja werd, volgens de *Pewarta Soerabaja* door de S. I. een demonstratie gehouden, om blijk te geven van hare groote vreugde over de rechterlijke uitspraak, dat de landeigenaren niet het recht hebben de opgezetenen te verwijderen. Er waren plm. 4000 Inlanders in den stadstuin verzameld, die jubelden en zongen op de wijs van de Marseillaise. Zij droegen hoofddeksels met de letters S. I. Verscheidene hadden vlaggetjes en bladeren in de hand. De voorzitter hield een toespraak en lichtte de menigte in over hetgeen op het Natonaal Congres te Bandong was verhandeld. Gelukkig, dat de politie uitgebreide voorzorgsmaatregelen had genomen, waardoor ook de voorgenomen demonstratie voor het Residentiehuis, den Raad van Justitie en de woningen van verschillende landeigenaren niet plaats vond.

Het verzet op de partikuliere landen. De *Warna Warta* deelt mede, dat reeds ettelijke opgezetenen van particuliere landerijen in Semarang hunne huizen verkocht hebben, omdat zij niet durven langer weerstand te bieden aan de pressie tot weigering van alle betalingen van grondhuur. Zelf zouden zij daardoor in ongelegenheid komen. De *Bintang Soerabaja* oefent te dien aanzien kritiek uit op het bestuur te Soerabaja, dat slap genoemd wordt en niet durft op te treden tot verleening van de noodige hulp en steun aan den eigenaar van het land Simo tegen de overmoedigheid van de opgezetenen, die, de Saminleer toegedaan, de padi snijden, welke hun niet toebehoort, en dit kalmweg en op groote schaal doen. En nu zijn zij overgegaan om de gronden te bewerken, die hun niet toebehooren, zich niet storende aan de prentahs van den regent en controleur.

Japansche politiek. In de *Pewarta Soerabaja* wordt overgenomen het hoofdartikel, waarmede het Japansche blad *Tjahaja Selatan* zijn intreê deed. Eerst wordt alle eer bewezen aan de Hollanders, die het zaad der beschaving in Japan hebben uitgezaaid en daarna wordt betoogd,, dat de Japanners eigenlijk van Indië afkomstig zijn. Duidelijk is 't daarom, dat zij de vriendschap zoeken van de immers aan hen verwante bewoners der ,,Zuidelijke landen''. Ten bewijze daarvan wordt de handel met deze streken meer en meer uitgebreid en vermeerderen ook de Japansche nederzettingen. Profiteerende van den grooten Europeeschen oorlog bevorderen de Japanners den invoer van hunne nijverheidsprodukten in Britsch Amerika, in Rusland en natuurlijk ook in N.-I. Gelogen zijn alle verhalen, die betrekking hebben op veroveringsplannen. De Japanners denken er niet aan, zich meester te maken van andere gebieden, zelfs al zouden die vlak naast de deur liggen. De redactie van de *Djawa Tengah* is van oordeel, dat de Japanners met de oprichting van dit orgaan een andere bedoeling hebben dan het behalen van winst of het bevorderen van den handel. Op de Koloniale tentoonstelling te Semarang in 1914 hebben zij ook lieve woorden gesproken tot de Chineezen. Zij zeiden toen, dat zij van Chineesche afkomst waren, blijkende uit hun geschiedenis, hun gelaatsvorm, hun zeden en gewoonten, hun letterschrift. Op grond hiervan betoogden zij de noodzakelijkheid van het eendrachtig samengaan zoowel in China als in Indië van den Chinees met zijn jongeren Japanschen broeder. En wat is hiervan terecht gekomen, vraagt de *Djawa Tengah?* Japan heeft sedert aan China eischen gesteld. De Japanners hebben een kameleon-natuur. Dit blijkt nu weer uit 't geen zij schrijven van den Nederlandschen oorsprong van hun beschaving, met het vleien van den Inlander.

De S. I. stookt. In de *Warna Warta* wordt mededeeling gedaan van de rechterlijke uitspraak inzake den aanval in de Bataklanden op drie kamponghoofden. Beweerd wordt, dat de S. I. er achter zat. Van deze drie hoofden werd er één gedood, de beide anderen, hoewel zwaar gewond, wisten te ontvluchten. Negen beklaagden werden ter dood veroordeeld en vijf tot 10 en 20 jaren dwangarbeid.

De *Tjahaja Timoer* wraakt het onderzoek door het bestuur gehouden tegen een Inlandschen arts, voorzitter van de S. I. te Kepandjen (Malang), die, naar aanleiding van den moord op een tuinopziener, in een vergadering verklaard heeft, dat, indien de politie niet opkwam voor het recht van den kleinen man, die in zijn gelijk was, men dan ook niet bevreesd moest zijn om zich te verzetten, al was dan ook de dood hiervan het gevolg. In hetzelfde blad wordt medegedeeld, dat toen in een andere dessa van dezelfde afdeeling vergunning gevraagd werd voor het beleggen van een vergadering der S. I., de vergunning verleend werd onder voorwaarde, dat genoemde arts niet zou spreken. Als hij toch zou spreken, zou de vergadering opgeheven worden. De redactie vermeent, dat hij zich op deze wijze niet den mond zou laten stoppen.

Een Sarekat Melajoe. De *Sinar Sumatra* stelt voor de Inlandsche beweging niet langer te verzwakken door de deuren der S. I. te sluiten voor alle niet Mohamedanen. 't Ware beter, zegt het blad, een Sarekat Melajoe of Boemipoetra te vormen, waardoor men de medewerking kon krijgen van de Inlandsche Christenen en van hen, die nog heidenen zijn. Daar 't wel nog lang zal duren, eer zoo'n nieuwe Sarekat tot stand komt, zou 't overweging verdienen, indien de twee laatste categorieën van Inlanders eigen vereenigingen tot stand brachten tot onderlinge steunverleening op de wijze van de S. I.

Van Vreemde Koloniën.

De toekomstige landverhuizing.

Volgens de ,,Réforme Economique'' verwachten de Stoomvaartmaatschappijen na afloop van den oorlog een belangrijke terugkeer van landverhuizers uit Amerika naar hun vaderland in Europa. Het aantal wordt op minstens een millioen geschat. De helft zal in haar geboorteland meewerken om de vervallen of verstoorde industrieën weer te herstellen en de steden weer op te bouwen. Vele duizenden Slaven, Hongaren, Polen, Oostenrijkers, Lithauers, Bohemers en Duitschers, in hoofdzaak arbeiders en boeren, hebben reeds voorschotten betaald op het overtochtsgeld. Zij zeggen meerendeels de reis te maken om hune verwanten te gaan opzoeken en uit te zien in hoever loonend werk te vinden is.

Volgens diezelfde bron zouden de Hamburg-Amerika, de Norddeutsche Lloyd en de Australië-Amerika lijnen bezig zijn met het in orde brengen van de in Amerika geinterneerde schepen, om terstond nadat de vrede zal zijn geteekend, met de vrachten zee te kiezen. De vermelde D. maatschappijen zullen bovendien dadelijk over tien nieuwe schepen beschikken, meerendeels van 't reuzentype, voor den dienst tusschen New York en Hamburg-Bremen.

Terwijl de Engelsche schepen, die in oorlogskruisers omgezet zijn, veel tijd zullen noodig hebben om weer voor de koopvaardij geschikt gemaakt te worden, zullen de D. en Oost. geinterneerde schepen dadelijk tot uitvaren gereed zijn.

De landverhuizing naar Amerika zal wel niet geheel stop gezet zijn, maar bij de behoefte aan arbeiders in de landen, die veel offers in den oorlog hebben gebracht, is vooreerst geen grooten toeloop van overbevolking uit die landen naar de nieuwe wereld te verwachten.

Eenheid in 't Britsche Rijk.

Werd van het opkomend streven bij de Rijkskoloniën naar een meer zelfstandig bestaan, door enkelen een poging verwacht om zich van 't moederland los te maken, als dit in een oorlog mocht worden gewikkeld, het verloop is een geheel ander geweest. Zonder twijfel heeft de oorlog toenadering gebracht van de dominions tot Groot Brittannië, maar daarom is alles toch nog geenszins koek en ei.

In Zuid-Afrika blijft de anti-Britsche gezindheid zich het duidelijkste uiten, althans voor den waarnemer van buitenaf. Het openlijk verzet is gebroken, de partij van Botha en Smuts is aan 't roer in blijde harmonie met 't Britsche bestuur, maar de aanhangers van Hertzog zijn toch nog talrijk, thans is er een proces gaande over een poging van Hollandsch gezinden, die een oproer wilden beproeven. Van Engelsche zijde wordt wel de leer van gelijkgerechtigheid van de verschillende nationaliteiten verkondigd, maar de Boeren blijven zich toch in menig opzicht achtergesteld en miskend voelen.

In Canada is evenmin eensgezindheid. Daar staat 't Fransche gedeelte tegenover 't Engelsche. Ook daar is 't een taalstrijd, die de verhoudingen verscherpt. Aan de hand van een artikel in de Round Table, zet een correspondentie over de organisatie van het Britsche Rijk, in de ,,N. R. Ct.'' dit nog eens duidelijk uiteen.

In Ontario, de Engelsche provincie, die 't naast aan Fr. Canada grenst, hebben veel Franschen zich gevestigd. De Eng. overheid weigert, zelfs in plaatsen, waar de Fr. de meerderheid hebben, het Fransch tot zijn recht te laten komen. De Fr. Canadeezen, die in hun leider Bourassa, hun Hertzog hebben, staan fel tegenover het Br. imperialisme, en zelfs de partij, die wel vrede heeft met de Br. overheersching, en die in Laurier haar Botha vindt, voelt voor die miskenning van de Fransche rechten geheel mee. De groote oorlog, die Parijs en Londen innig doet samengaan, die de Engelschen op Fr. grondgebied met de Fr. mee laat strijden, heeft de wrok niet tijdig terzijde kunnen doet zetten. Van de partij Laurier zijn vrij veel strijders uit Canada naar Europa gegaan, van de volgelingen van Bourassa maar weinigen. De verhouding van de Eng. tot de Fr. bevolking is ongeveer van 6 millioen tot 1.6 millioen, die der uitgezonden strijders van 320.000 tot 30.000 man.

In Australië heeft Hughes, de eerste minister, die er pas uit Engeland is terug gekeerd, ook volstrekt niet de bijval gevonden, die hij verwacht had. In 't moederland oogstten zijn imperialistische redevoeringen natuurlijk bijval. Bij zijn reis door Zuid-Afrika verwekten zij al verbazing. In Australië zelf beschouwen velen Hughes, die een zich zelf tot staatsman opgewerkten arbeider is, als een verdwaalde. Vier van de bekendste Austr. bladen verwerpen 't denkbeeld der federatie, waarvoor hij zoo luide ijvert. Zij willen vrede hebben met de bestaande verhouding, of hoogstens afwachten, hoe de constitutie van 't Rijk zich ,,vanzelf'' ontwikkelt, maar zij willen geen kunstmatigen druk in de richting der federatieplannen.

De rondkijk, die de Round Table na ruim 2 jaren van samenstrijd, houdt, geeft meer enthousiasme en vertrouwen aan bij de voorstanders van nauwere eenheid in de overzeesche landen, maar hij laat toch tevens een onverflauwd verzet daartegen zien bij alle partijen, die vóór den oorlog ijverden tegen die nauwere aansluiting, en bewust of onbewust, voor hun land dachten aan een vrijmaking in den geest, zooals dit door de Vereen. Staten van Noord-Amerika is geschiedt. In Britsch-Indië, dat nog geen kroon-kolonie is, bestaat ook een partij, die haar blik in die richting stuurt, maar daar gaat dit streven meer van de inlanders dan van de kolonisten uit.

Na den oorlog zal er dus zeker geen rust en eendracht zijn in het Br. gebied overzee. In de koloniën zullen de imperialistische gezinden voordeel trekken van de broederlijke samenwerking tijdens den gemeenschappelijken strijd. De weerstrevende partijen, wier wantrouwen niet verminderd is, zullen er op wijzen, dat niets gedaan is om aan hun wenschen tegemoet te komen of hun grieven op te heffen. 't Moederland zal vermoedelijk weer terugvallen in de oude onverschilligheid ten opzichte van de constitutioneele organisatie van het Rijk en in de conservatieve opvatting, dat een kolonie iets anders dan graafschap moet zijn.

Een nieuwe lijn. Japan gaat steeds verder.

Zonder eenig subsidie van de regeering heeft de Nippon Yusen Kaisha een nieuwe dienst ingesteld tusschen 't Verre Oosten en New-York, door 't Panamakanaal. Den 17den Juni heeft de Tsushina Maru de eerste reis ondernomen. Zes vrachtbooten zijn er voor in de vaart, een van 6000 t., de anderen van 7300 t., zij loopen 15 kn. Elke vier weken vertrekt een schip, via Honkong, Manilla, Changhai, Yokohama, San Francisco, Panama, Colon, New York. In den theeoogst zal Keelung op Formosa nog worden aangedaan. De reis van Kobé tot New York zal 44 dagen duren. De andere bestaande maatschappijen doen daar 90 dagen over.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Nederlandsch-Indië. Oud- en Nieuw.

Van dit maandschrift verscheen de 6e afl., evenals de vorige, schitterend geïllustreerd. De tekst opent met een bijdrage van den heer J. A. Loebèr Jr.: ,,Sierkunst uit Midden-Celebes''. Na kennisneming van dit artikel staat men verbaasd: het nog niet zoo heel lang bekende Toradja-gebied blijkt een nieuw en hoogst bijzonder kunstcentrum te zijn!

Op deze bijdrage volgt een afbeelding van het grafmonument van Mr. C. Th. van Deventer, waarbij den tekst van de rede, door Mr. Th. B. Pleyte uitgesproken op 1 Oct. 1915.

De heer S. Surjaningrat wijdt vervolgens een waardeerend artikel aan de nagedachtenis van wijlen Wahidin Soedirohoesodo, een Javaansch geneesheer, die de laatste jaren van zijn welbesteed leven in Jogjakarta heeft doorgebracht. Aan het artikel ontleenen we slechts dezen eenen zin: ,,Vooral Europeesche taalgeleerden en ethnologen, die in het belang van hunne studie het centrum van Java persoonlijk bezochten, konden getuigenis afleggen van de groote kennis, die Wahidin had van zijn land en volk; als in Westerschen zin ontwikkeld Javaan, die in alle opzichten Javaan was gebleven, was hij zelf de aangewezen persoon, die Europeesche geleerden in de zeer gecompliceerde Javaansche gedachtenwereld kon introduceeren''.

Ten slotte brengt deze afl. het laatste gedeelte der interessante beschouwingen van den heer C. Spat over ,,Animisme en prae-animisme''.

Teysmannia.

Afl. 6 van den loopenden jaargang bevat slechts één artikel, nl. van D. A. A. L. Rutgers: ,,Ziekten en plagen der rijst''. Verder de rubriek ,,Sprokkelingen op landbouwgebied, waarin o. m.: ,,De vatbaarheid van planten voor ziekten''. — De theecultuur op de Oostkust van Sumatra. — Over de selectie der theeplant.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

In afl. 6 vervolgt Dr. B. Vrijburg zijn artikel: Veeteeltkundige onderwerpen met betrekking tot de Inlandsche huishouding, inzonderheid op Java en Madoera. (Lezingen, gehouden aan de Bestuursschool in het cursusjaar 1915—'16).

Controleur F. R. Monteiro bespreekt een door hem opgestelde ,,Tapanoeli-hazardspel-ordonnantie'', daarmede o. a. bedoelende te wijzen op het verkeerde van toepasselijk verklaring van Westersch-Europeesche wetsbepalingen op koloniale bevolkingsgroepen met een geheel afwijkende ontwikkelingsphase.

De heer C. Lulofs beantwoordt het in de vorige afl verschenen opstel van den heer Van der Marel: ,,Uitgifte van gronden, op welke door Inlanders overjarige aanplantingen zijn aangelegd voor de groot-landbouwindustrie.''

Verder nog een artikeltje van Contr. V. E. Korn over het nieuwe Inlandsche bestuursstelsel in de Buitenbezittingen, terwijl de rubriek ,,Korte mededeelingen o. m. bevat ,,Het nut van boschreserves aan Inlanders duidelijk gemaakt, door W. Versluys en H. W. Stap. — De vrijverklaring van de Filippijnen.

De Tropische Natuur.

Inhoud van Afl. 8, jaarg. 1916: Thunbergia grandiflora (een uit Engelsch-Indië afkomstige heester, die een halve eeuw geleden op Java werd ingevoerd en die zich zoo gemakkelijk liet kweeken en voortplanten, dat hij onmiddellijk populair werd en binnen korten tijd over het geheele eiland als sierplant was verspreid). — Het conserveeren van dieren (vervolg), door E. Jacobson. — Waar blijven de lijken van de groote zoogdieren, die van ouderdom sterven? door D. v. L. De schrijver poogt hier een verklaring te geven van een vraag, die reeds zoo menigmaal is gesteld, maar nog nimmer geheel afdoende werd beantwoord. — Het aquarium in Indië (vervolg), door J. Sybrandi. — Nagenoeg al deze bijdragen zijn geïllustreerd.

Indisch Militair Tijdschrift.

In de Juli-afl. o. m. de volgende opstellen: Een en ander over het schieten met een houten loopgraafmortier, door S. von Exter. — Terreinvoorstelling op kaarten, door van Roon. — Geschiedkundig overzicht van de hand- en vuistvuurwapenen sedert 1816 in gebruik bij de Ned. Indische landmacht en bij de korpsen daarbuiten, door J. Ouwehand. — Het schieten van onze Infanterie, door J. C. A. Bannink. — Het inschieten van handvuurwapenen en eenige beschouwingen over daarmede in verband staande aangelegenheden, door O. v. W. — In de rubriek: ,,Van alles wat'' vindt men o.m. een stukje van ,,Asymptoot'' over het concubinaat in het N.-I. leger, van welke instelling de schrijver geen vijand is, gelet op de immoreele gevolgen der opheffing.

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

Dr. J. H. A. Haarman vervolgt in het Mei-nummer zijn beschouwing (met vele illistraties) over de groote

bruggen in de lijn Cheribon—Kroja der Staatsspoorwegen op Java. — Verder geeft de heer S. Reitsma weder ,,Eenige bladzijden Indische spoorwegpolitiek'' De schr. behandelt thans den tramweg op Madoera.

Verslag Postspaarbank in Ned.-Indië.

Bij Albrecht en Co. te Weltevreden verscheen het verslag omtrent den dienst der postspaarbank in Ned.-Indië over het jaar 1915.

Er blijkt o. m. uit, dat in 1915 blijkbaar heel veel geld is verdiend door . . . Europeanen, wier tegoed toenam met niet minder dan ƒ 1.100.735.45, terwijl daarentegen de Inlanders slechts ƒ 65.271.05½ naar de spaarbank brachten.

Naar den landaard bedroeg op 1 Jan. 1916 het totale tegoed op de spaarbank:

Europeanen ƒ 8.676.000.19 tegen ƒ 7.575.264.74 op 1 Jan. 1915.

Inlanders ƒ 1.762.974.73 tegen ƒ 1.697.703.67½, op 1 Jan. 1915.

Vreemde Oosterlingen ƒ 272.620.38 tegen ƒ 253.466.76 op 1 Jan. 1915.

Algemeen Landbouwweekblad.

Uit den inhoud van het 3e nummer van dit nieuwe weekblad vermelden we: Voorheen en thans. Beschouwingen over de ontwikkeling van het theebedrijf, door R. A Kerkhoven. — De heer F. Ottolander publiceert den tekst eener redevoering, welke hij zou hebben uitgesproken, indien men hem dit verzocht had bij de opening van het gebouw van de Middelbare Landbouwschool te Buitenzorg. — Verder geeft A. R. W. Kerkhoven nog een artikel over het opmeten van tuinen.

De Economist.

In het 15 Sept.-nr. schrijft Dr. C. te Lintum over het laatste geheime lijnwaad-contract der Nederlandsche Handelmaatschappij, (waarmede de invoer van katoenen goederen van Ned.-Indië ten nauwste verband hield.) — De heer Van der Kemp bespreekt de kustvaartwetgeving in Nederlandsch-Indië van 1825 tot 1912.

De Indische Mercuur.

Inhoud van Nr. 38: Sprinkhanenplaag in Ned.-Indië, door L. E. Dom van Rombeek. — Een nieuw rubbercoagulatiemiddel, door C. J. J. van Kempen. — Excelsa-koffie. — Scheepvaartverkeer van Ned.-Indië. — Halfjaarlijksch economisch overzicht van Ned.-Indië Eerste halfjaar 1916. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Woningnood te Makassar.

Van de gemeente Makassar kan gezegd worden, dat ze nog steeds in huizennood verkeert, niettegenstaande er doorloopend gebouwd wordt. Dit vindt zijn reden in de toename der Europeesche bevolking; velen van de hier gevestigde Europeanen, nl. de vrijgezellen, nemen dientengevolge hun intrek in de hotels en commensalenhuizen, of wonen met anderen in een gezamenlijk huurhuis. Ook de aanvraag om preferenties op bewoonde en nog in aanbouw zijnde huizen doet het gemis gevoelen van meerdere woningen.

Het meeste profijt van dien huizennood trekken begrijpelijkerwijze de huiseigenaren, die niet schromen den huurprijs van huizen, die een paar jaar geleden ƒ 25.— per maand huur deden, op te drijven tot ƒ 40.— of ƒ 50.— per maand.

Een uitkomst zoude het voor Makassar stellig zijn, indien gedacht werd huizen te bouwen, die onder het bereik komen van de kleine beurs.

Het bovenstaande lazen we in het eerste in druk verschenen verslag (over het jaar 1915) der gemeente Makassar, samengesteld door den secretaris A. van Beusekom.

Moeilijkheden met den automobieldienst op Sumatra's Westkust.

Het welke eigenaardige moeilijkheden de sedert Mei 1915 geëxploiteerde gouvernements-automobieldienst in de residentie Sumatra's Westkust te kampen heeft, leert ons het onlangs verschenen verslag van de gouvernements-automobieldiensten en transporten in eigen beheer over het jaar 1915.

We lezen daarin nl. (op blz. 28—29): Bij de opening van den dienst waren aanwezig 9 lastwagens en 2 personenwagens Van de lastwagens waren er 5 van het type Asbery en 4 Sauserlastwagens. Deze waren in geregelden dienst.......

Aan het onderhoud der wegen en bruggen werd door de betrokken autoriteiten alle mogelijke aandacht gewijd. Het spreekt echter wel van zelf, dat een regenachtig bergland als Sumatra's Westkust aan een exploitatie van een automobieldienst eigenaardige moeilijkheden biedt. Over het algemeen werden deze steeds overwonnen tot in de laatste dagen van November ontzaglijke hoeveelheden regens, die in de verschillende deelen van het vervoergebied neervielen, op vele punten den weg geheel bedolven onder aardstortingen en andere weggedeelten dientengevolge wegsloegen, op een enkele plaats zelfs met kampong en al. Hiermede was de dienst op Sibolga en Matoer gestremd.

3 wagens waren ingesloten te Loeboek Sikaping, 1 wagen tusschen paal 84 en 96 en van 1 wagen wist in de eerste dagen niemand te vertellen waar deze zich bevond. Door groote krachtsinspanning van het personeel mocht het gelukken na eenige dagen den dienst op Sibolga, zij het dan ook in beperkte mate en met overlading van post en goederen op aan de andere zijde van de versperringen staande wagens, weder te herstellen. De dienst op Matoer moest voorloopig gestaakt worden, omdat daar een beduidend gedeelte weg was weggeslagen. Ook op dit weggedeelte was echter betrekkelijk spoedig de verbinding hersteld.

Toch bleek ook in de maand December de toestand moeielijk wegens de vele zware regens, die de wegen doorweekten.

Indisch Bouwkundig Tijdschrift.

Onder andere bijdragen schrijft de heer J. M. Jordaan in het 31Mei-Nr. een artikel over het, naar het schijnt nimmer uit te putten, onderwerp: Gebruik van aannemers voor de uitvoering van verschillende werken in Ned.-Indië.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Juli-afl. bevat een beschouwing van den houtvester C. v. d. Bussels over particuliere exploitatie bij het boschwezen op Java, waarvan schrijver een beslist tegenstander blijkt te zijn. In tegenstelling met zijn collega K. J. L. Beck, die in de Jan.-afl. van ,,De Indische Gids'' over hetzelfde onderwerp schreef en op de voordeelen wees, die gelegen kunnen zijn in het gebruik maken van de hulp der particuliere exploitatie in de houtvesterijen.

Weekblad voor Indië.

In no. 15 beëindigt Drechsler zijn interessante geïllustreerde artikelen over Javaansche kunstnijverheid. Schr. bespreekt thans het snijden van wajangpoppen en het batikken; aan het slot wijst hij op de wenschelijkheid der oprichting eener vak- of kunstnijverheidsschool, want, zegt hij: ,,het feit, dat er, ondanks de zeer gebrekkige hulpmiddelen en geringe leiding, reeds hoogst artistieke voorwerpen op allerlei gebied ontstaan, bewijst voldoende, dat er met practische werkwijze en krachtigen steun ongetwijfeld schitterende resultaten te verwachten zijn en, wat meer zegt, de herleving en bloei van de Inlandsche kunstnijverheid van onzen Archipel aanmerkelijk zal doen toenemen.

Van den inhoud van No. 16 noemen we een geïllustreerd artikel, getiteld: Mooi Java (I. het Janggebergte; II. de Malangsche Zuiderberg); terwijl in het Bijblad een beschouwing voorkomt over ,,De werkende vrouw in Indië''.

Literatuur over Djambi.

Het kan wellicht nut hebben — in verband met de onlusten in Djambi — te dezer plaatse te wijzen op een vrij recente publicatie over dat gewest, n.l. van controleur W. H. Keuchenius, opgenomen in het Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur, jaargang 1912 (deel 43, blz. 240) en getiteld: Beknopte nota over de afdeeling Djambi, naar officieele bronnen en met veler medewerking bewerkt en samengesteld (met kaarten en afbeeldingen).

* * *

Ten slotte zij de aandacht gevestigd: 1°. op een opstel van R. P. A. van Rees over Tondano (in de Minahassa) (Ned. Zeewezen, 15 Sept.); 2°. op eenige gegevens over de ontwikkeling en organisatie van het volkscredietwezen in de Minahassa (in het Juli-Nr. van het periodiekje ,,Het Bestuur van de Centrale Kas te Batavia''); en 3°. op den nieuwen druk van de Maleische grammatica van den heer C. Spat, leeraar aan de Kon. Mil. Academie te Breda, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,	Hilversum.	Maleisch, Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.